

Слід зазначити, що адаптація учасників бойових дій до умов мирного життя характеризується складними відносинами між ними і суспільством. Суспільство, як правило, відноситься до демобілізованих бійців з нерозумінням і побоюванням, що тільки посилює бурхливу реакцію колишніх військовослужбовців на незвичні обставини, які вони оцінюють і сприймають з притаманним їм фронтовим максималізмом. Свідченням, що учасники бойових дій мають труднощі в процесі адаптації до умов мирного життя, є їх конфліктна поведінка в соціальному середовищі, тобто реальні дії сторін, які спрямовані на те, щоб прямо або опосередковано блокувати досягнення протидіючою стороною своїх цілей, водночас — активно реалізувати власні наміри, неспроможність прийняти нові умови життя, небажання йти на компроміси, спроби вирішити суперечки силовими методами [2].

Таким чином, науковці представили великий перелік проблем переважно соціального і психологічного характеру, які ми спробували і представили у вигляді таблиці 1.

Таблиця 1

Проблеми учасників бойових дій

Соціальні	Психологічні
1. Отримання статусу учасника бойових дій	1. Агресивність
2. Виплати грошового забезпечення за участь в АТО, ООС	2. Конфліктність
3. Працевлаштування	3. Депресія

Висновки. Участь у бойових діях має великий вплив на свідомість людини, піддаючи його серйозним якісним змінам. Тому учасники бойових дій представляють собою таку категорію населення, яка потребує особливого підходу. Після повернення із зони ООС їх соціальний стан характеризується кризою ідентичності і конфліктною поведінкою, які заважають їм успішно адаптуватися до умов мирного життя.

Список використаних джерел:

1. Агаєв Н. А., Кокун О. М., Пішко І. О., Лозінська Н. С., Остапчук В. В., Ткаченко В. В. Збірник методик для діагностики негативних психічних станів військовослужбовців: Методичний посібник. Київ.: НДЦ ГП ЗСУ, 2016. 234 с.
2. Бінов О. А. Організація надання психологічної допомоги військовослужбовцям у воєнний час. Київ : НАОУ, 2006. 80 с.
3. Караяни А. Г. Психологическая реабилитация участников боевых действий URL: http://armyru.ru/index.php?Itemid=2158&id=744&option=com_content&task=view

Науковий керівник: к. філос. н. Відьменко М. О.

А. О. Мойсеєнко

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ПРОФІЛАКТИКА ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ДЕРЖАВНИХ УСТАНОВАХ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Постановка проблеми. Соціально-політичні та соціально-економічні зміни, які відбуваються в Україні сьогодні, висувають до соціальних працівників нові, більш складні вимоги, що, безумовно, впливає на психологічний стан працівників, обумовлює виникнення емоційного напруження, розвиток значної кількості професійних стресів, депресій. Одним із найважчих наслідків довготривалого професійного стресу є синдром «професійного вигорання».

Аналіз літератури свідчить, що проблема синдрому професійного вигорання знайшла своє відображення у роботах зарубіжних і вітчизняних вчених присвячених змісту та структурі цього синдрому (Г. В. Ложкін, С. Д. Максименко, Л. І. Малець, В. Є. Орел та ін.). На сьогодні розробленість проблеми синдрому «професійного вигорання» в науковій літературі є досить ґрунтовною. Серед вчених, які досліджували цей феномен, були

Х. Фрейденбергер, У. Шуфелі, К. Маслач В. Бойко, Н. Водоп'янова, Т. Зайчикова, Л. Карамушка, С.Максименко, та багато інших. Однак, не зважаючи на це, проблема потребує постійної уваги з боку науковців, особливо це стосується питання про те, як проявляється і чим загрожує вигорання в професійній діяльності фахівцю. В українській психологічній науці досліджувались окремі аспекти цієї проблеми, а саме: регуляції стану в екстремальних умовах (Ю. П. Горго, М. С. Корольчук та ін.), професійна криза, професійна деформація, професійного вигорання.

Водночас особливості вияву синдрому «професійного вигорання» у соціальних працівників вітчизняних організацій та соціально-психологічних детермінант його виникнення ще не були предметом спеціального дослідження.

Виклад основного матеріалу. Ставлячи за мету дослідити професійне вигорання соціальних працівників ми брали до уваги трактування його як багатовимірний феномен, який виражається у фізіологічних і психологічних реакцій на складну професійну ситуацію.[2, с. 96-98]. Термін «професійне вигорання» з'явився в психологічній літературі відносно недавно. Він був введений американським психіатром Х. Дж. Фреденбергом в 1974 році. Він ввів це поняття для характеристики психічного стану здорових людей, що знаходяться в інтенсивному спілкуванні з клієнтами, пацієнтами, в емоційно навантаженій атмосфері при наданні професійної допомоги. Це люди, які працюють в системі «людина – людина»: лікарі, юристи, соціальні працівники, психіатри, психологи, вчителі тощо. В своїй діяльності вони змушені постійно стикатися з негативними емоційними переживаннями своїх клієнтів, вони мимовільно стають залученими до цих переживань, через це відчують підвищене емоційне напруження. Малець Л.І. узагальнила перелік симптомів синдрому «професійного вигорання» і розподілила їх на фізичні (втома; перевантаженість; виснаження; чутливість до змін показників зовнішнього середовища; задишка; безсоння); поведінкові і психологічні (бере роботу додому; негативне ставлення до колег і до самої роботи; поганий настрій і пов'язані з цим такі емоції, як: песимізм, цинізм, почуття безнадійності, апатія, депресія, почуття безглуздя; почуття образи; почуття розчарування; непевність; почуття провини; почуття непотрібності; гнівливість; дратівливість; напруженість; неспокій; тощо.) [1, с. 110].

Професійний стрес також може розглядатись в контексті питання про професійну деформацію особистості як можливий наслідок розвитку особистості професіонала. Це психологічна данина особистості, яку вона сплачує за високий рівень домагань, пристрасне захоплення діяльністю, ранню та надмірно вузьку професійну спеціалізацію. Тривалий стрес є дуже шкідливим. Людина може роками терпіти труднощі, якщо відчуває здатність впливати на ситуацію або принаймі передбачити її. І зовсім інша річ, коли людина відчуває себе безпорадною, безсилою. Якщо люди знають, що їх чекають труднощі, вони можуть вжити заходів, щоб подолати стрес.

Професійна дезадаптація – це стійкі порушення активного процесу пристосування індивіда до умов професійної діяльності, викликані неможливістю реалізувати мету діяльності. Дезадаптація може виникнути внаслідок короточасних і сильних впливів середовища на людину або під впливом менш інтенсивних, але тривалих впливів. Дезадаптація проявляється в різних порушеннях діяльності: у зниженні продуктивності праці і його якості, у порушеннях дисципліни праці, у підвищенні аварійності і травматизму.

Зменшення синдрому професійного вигорання у соціальних працівників вимагає емоційної стійкості, здатності володіти собою, виховувати в собі доброзичливість, а також володіти релаксаційними техніками. До них можна віднести: мимовільні техніки (перед сном), або довільні техніки, що з'являється після прийняття зручної пози в результаті мисленевих уявлень, які спричиняють стан спокою, розслаблення, також техніки самонавіювання, яка полягає в тому що людина створює в думках словесний намір, який вона б повторювала для того щоб покращити свій психологічний стан. Наприклад: «Я хочу бути стресостійким – Я можу бути стресостійким – Я буду стресостійкий – Я стресостійкий». Професійна допомога спеціалістів опосередковується емоційним переживанням,

співчутливістю, що викликає емоційне і психічне виснаження. Тому для цієї професії характерним є синдром «професійного вигорання», як і для більшості професій системи «людина-людина».

Висновок. Професійне вигорання соціальних працівників – це індивідуальний процес, причинами якого є поєднання комбінації суб'єктивних та об'єктивних чинників, які залежать від особистісних якостей людини, індивідуальної системи професійного розвитку та соціальної взаємодії. Професія соціального працівника відрізняється великою кількістю емоційного навантаження, яке викликане великою кількістю контактів з складними життєвими обставинами і негараздами клієнтів. Слід упередити такий перебіг подій, застосовуючи профілактичні заходи щодо емоційного і психічного вигорання. Дуже важливо озброїти соціальних працівників засобами допомоги самому собі, навчитися застосовувати техніку регулювання власного самопочуття, фізичного і психічного здоров'я. Необхідно частіше проводити відповідні курси і тренінги для підготовки соціальних працівників під час яких будуть формуватися навички саморегуляції, самоусвідомлення і самопомоги.

Отже, оволодіння професією соціального працівника повинно включати в себе не тільки здобуття умінь, навичок, досвіду, а й вміння намагатися додати ті стресові ситуації, які виникають на робочому місці, з колегами, клієнтами. Також долати негативні наслідки стресу, поганого самопочуття, виснаження, що можуть заважати встановлювати взаємозв'язки з іншими людьми в процесі трудової діяльності соціального працівника. А також необхідно вміти оперувати своїм часом та планувати власні події, не зациклюватися на одній ситуації, вміти вирватися з негативних емоцій та не завдавати власній психіці шкоди.

Список використаних джерел:

1. Малець Л.І. Синдром «вигорання». Персонал. 1999. №1. С. 110 – 114.
2. Гринберг Дж. Управление стрессом. 7-е изд. Санкт Питербург. 2002. 496 с.
3. Винославська О. В., Малигіна М. П. Людські стосунки: Навчальний посібник. Київ: «КВІЦ». 2001. 83 с.
4. Gold Y., Roth R. Teachers Managing Stress and Preventing Burnout: the Professional Health Solution: Taylor & Francis e-Library, 2005. p. 215

Науковий керівник: д. пед. н., професор Лещинський О.П.

К. С. Невкрита

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО НАД ДІТЬМИ ЯК ПРОБЛЕМА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Постановка проблеми. Однією з гострих проблем нашого суспільства – є насильство в сім'ї. У підсвідомості людини поняття сім'я асоціюється з тією територією, на якій відчуваєш себе комфортно і спокійно, де панує любов і злагода, де можна сховатися від неприємностей, які оточують нас в суспільстві. Статистика доводить, що близько 30-40% всіх знущань над дітьми, відбувається там, де людина, на перший погляд, і не повинна захищатися – а в сім'ї[2.с. 45] .

Аналіз останніх досліджень. Останні роки тема домашнього насильства над дітьми досліджується українськими вченими (І. Зверева, Н. Максимова, К. Мілютін; питання природи та наслідків сімейного насильства розкривають Т. Сафонова та Е. Цимбал; обґрунтування соціально-педагогічних умов, причин і факторів виникнення, виявлення та подолання сімейного насильства над дітьми здійснюють Т. Гончарова, О. Коломієць та ін.; правові, соціальні, психологічні та медичні аспекти попередження домашнього насильства представлені в роботах Бондаровської, О. Кочемировської, Г. Лактіонової, Ю. Онишко, Р. Хаар, Г. Христова та ін. На нашу думку, проблема домашнього насильства над дітьми є актуальною в сучасному суспільстві, але не достатньо дослідженою.